

ΕΛΛΗΝΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΟΤΙΟΝ ΑΜΕΡΙΚΗΝ*

Υπό Καθηγητοῦ ΣΩΤ. ΑΓΑΠΗΤΙΔΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ Νότιος Ἀμερικὴ δικαίως ἐθεωρήθη πρόσφορος περιοχὴ δι' εἰσοδοχὴν μεταναστῶν ἐξ Εὐρώπης. Οἱ πλοῖοι ἀνεκμετάλλευτοι πόροι τῆς καὶ ἡ ἔλλειψις εἰδικευμένων ἐργατοτεχνιτῶν ὀρθῶς ἐξετιμήθησαν ὡς παράγοντες δυνάμενοι νὰ εὐνοήσουν τὴν εὐρωπαϊκὴν μετανάστευσιν. Εἰδικώτερον ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἡ πρὸς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν μετανάστευσις εἶχεν ὑπὲρ αὐτῆς τὸ δεδομένον τῆς προτέρας εὐδοκίμου ἐγκαταστάσεως ὁμογενῶν εἰς διαφόρους περιοχὰς τῆς καὶ δὴ εἰς τὴν Ἀργεντινὴν.

Ἡ καλὴ πορεία ὅμως τῆς μεταναστευτικῆς κινήσεως ἀπαιτεῖ, πλὴν τῶν ἀνω βασικῶν προϋποθέσεων (φυσικῶν πόρων καὶ ἔλλειψις στελεχῶν), καὶ σταθερότητα πολιτικῶν καὶ οἰκονομικῶν συνθηκῶν. Ἄνευ τῆς ἐπιπέρας δὲν εὐδογεῖται ἡ προσπάθεια τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἡ συναφῆς ἀπορρόφησις ξένης ἐργασίας ὑπὸ καλοῦς ὄρους.

Πράγματι δέ, αἱ πολιτικαὶ ἀνωμαλίαι, ἡ οἰκονομικὴ ἀστάθεια καὶ ὁ πληθωρισμὸς κατέστησαν ἀνασταλτικοὶ παράγοντες διὰ τὴν εἰσοδοχὴν μεγάλου ἀριθμοῦ μεταναστῶν ἐξ Εὐρώπης πρὸς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν καὶ εἰδικώτερον πρὸς τὰς δύο μεγαλύτερας χώρας αὐτῆς, τὴν Βραζιλίαν καὶ τὴν Ἀργεντινὴν. Αὗται, διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους, ἐν τῷ συνόλῳ των, ἀπερρόφησαν ἀριθμὸν μεταναστῶν κατώτερον τῶν προβλέψεων, ἤδη δέ, συνεχιζομένης τῆς ἀσταθείας, διαπιστοῦται ἐκδηλὸς στασιμότης εἰς τὴν μεταναστευτικὴν κίνησιν.

Μακροχρονίως, δὲν γεννᾶται ἀμφιβολία, ὅτι ἡ ἀγορὰ ἐργασίας τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς θὰ ἐμφανίσῃ μεγάλην ζήτησιν εἰς ξένους εἰδικούς καὶ τεχνικούς, ἄνευ τῆς συμβολῆς τῶν ὁποίων δὲν εἶναι εὐκόλος ἡ κινητοποίησις τῶν πόρων τῆς περιοχῆς ταύτης.

* Ὁ καθηγητὴς κ. Σωτ. Ἀγαπητιδῆς, μετὰ τὴν εὐκαιρίαν τῆς συμμετοχῆς του εἰς τὸ XX Συνέδριον τοῦ Διεθνoῦς Ἰνστιτούτου Κοινωνιολογίας (Cordoba Ἀργεντινῆς, Σεπτέμβριος 1963) ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοὺς Ἑλληνας τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ εἰδικώτερον τοὺς μετανάστες, τῶν ὁποίων ἐμελέτησε τὰ προβλήματα. Τὸ πόρισμα τῆς ἐρεύνης του παρατίθεται ἐνταῦθα. Σ. Α.

Ἐκτὸς ἕως τῶν βασικῶν τούτων λόγων τῆς μειωμένης μεταναστευτικῆς κινήσεως πρὸς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν, δὲν πρέπει νὰ παρασιωπηθῶν καὶ ἄλλοι τινὲς παράγοντες ἐπιδρῶντες πρὸς τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν. Τοιοῦτοι εἶνα :

α) Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάρρωσις πολλῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν προελεύσεως μεταναστῶν κατὰ τὸ παρελθόν. Ἡ βελτίωσις τῆς οἰκονομικῆς θέσεως τῶν χωρῶν τούτων (π.χ. τῆς Ἰταλίας) μειώνει τὴν ἐκ μέρους τῶν προσφορᾶν ἐργασίας πρὸς μετακίνησιν εἰς Νότιον Ἀμερικὴν.

β) Ἡ οἰκονομικὴ εὐρωστία ὠρισμένων εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, αἱ ὁποῖαι μετεβλήθησαν ἀπὸ περιοχὰς προελεύσεως εἰς περιοχὰς προσρισμοῦ μεταναστῶν. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην εὐρίσκειται κατὰ κύριον λόγον ἡ Γερμανία, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι χώραι, εἰς μικρότερον ὁθμὸν, ὡς ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Ὁλλανδία. Ἐξ ἄλλου, καὶ εἰς τὰς ἀνεκαθεν χώρας εἰσοδοχῆς μεταναστῶν ἐν Εὐρώπῃ, τὴν Γαλλίαν, τὸ Βέλγιον, τὴν Ἑλβετίαν κλπ., ἐξωγογήθη ἡ ἀγορὰ ἐργασίας μὲ συνέπειαν τὴν ζήτησιν εὐρωπαϊκῶν μεταναστῶν. Οὕτω τὸ εὐρωπαϊκὸν μεταναστευτικὸν ρεῦμα εὐρίσκει διέξοδον ἐντὸς τῆς Εὐρώπης ἀντὶ τῆς ἀθρίας μετατοπίσεώς του πρὸς πλέον ἀπομεμακρυσμένας περιοχὰς. Ἡ ἀναστροφή τῆς ἀναλογίας ἐλλήνων μεταναστῶν μετακινουμένων πρὸς τὰς ὑπερποντίους χώρας ἐν σχέσει πρὸς τοὺς μεταβαίνοντας εἰς εὐρωπαϊκὰς χώρας εἶναι συνέπεια τῆς διαμορφωθείσης καταστάσεως. Εἰδικώτερον ὡς πρὸς τοὺς Ἕλληνας μετανάστες, δύναται νὰ διαπιστώσῃ τις καὶ τὰ ἑξῆς :

α) Ἡ ἔμφυτος τάσις τοῦ Ἕλληνος πρὸς ἀπόκτησιν ἀμέσων ὠφελγημάτων ἐκ τῆς προσπάθειάς του, τὸν καθιστᾷ ἀνυπόμονον εἰς τὴν εὐδοκίμησίν του ὡς μετανάστου. Ὄταν ἀντιληφθῇ, ὅτι ἡ ἐξέλιξις του εἰς τὸν κλάδον τῆς οἰκονομίας, εἰς τὸν ὁποῖον ἐποθετήθη, δὲν φαίνεται ἐξησφαλισμένη ἢ ταχεῖα, μεταπηδᾷ συντόμως εἰς ἄλλο ἐπάγγελμα, κατὰ προτίμησιν δὲ ἐλεύθερον καὶ δὴ εἰς τὸ ἐμπόριον, ὅπου συνήθως ἐπιτυγχάνει. Εἶναι συχναὶ αἱ περιπτώσεις Ἑλλήνων γεωργῶν, οἱ ὅποιοι καταρτισθέντες τεχνικῶς καὶ ἀναλαμβάνοντες μισθωτὴν ὑπηρεσίαν ὡς ἐργατοτεχνίται εἰς βιομηχανικὰς μονάδας τῆς χώρας προσρισμοῦ, χωρὶς ἕως ἀξίολογον ἀμοιβὴν καὶ χωρὶς προοπτικὴν ταχείας ἐξελιξεως, μετεπήδησαν εἰς τὸ ἐμπόριον ἢ εἰς ἕτερον αὐτοτελὲς ἐπάγγελμα (βιομηχανικὸν ἢ ἄλλο).

β) Ἡ μεταβολὴ τῆς νοοτροπίας τοῦ μέσου Ἕλληνος μετανάστου ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς. Εἰς τὸ παρελθόν οἱ μεταναστεύοντες εἰς τὰς ὑπερποντίους χώρας εἶχον ὡς δεδομένον, ὅτι ἐχρειάζετο νὰ ζήσουν λιτὸν βίον κατὰ τὰ πρῶτα τοῦλάχιστον ἔτη τῆς ἐγκαταστάσεώς των εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν. Ἀφ' ἐνὸς τὸ σχετικῶς χαμηλὸν ἀρχικὸν εἰσόδημά των καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀνάγκη πραγματοποιήσεως ἀποταμιεύσεων δι' ἀποστολὴν ἐμβασμάτων εἰς τὴν γενέτειραν, ἐδημιούργουν μίαν ψυχολογίαν λιτότητος καὶ

ὕπαρξιν. Ἀντιθέτως ὁ σύγχρονος Ἕλλην μετανάστης ἐπείγεται νὰ ἰκανοποιηθῆται προῦτως ἐπιθυμίας, αἱ ὁποῖαι προϋποθέτουσι ὑψηλὸν εἰσόδημα. Ἡ διάφρασις τῆς τσαύτης ἐλπίδος φέρεται ἀπογοήτευσιν τινα εἰς τοὺς νέους μετανάστας. Διὰ τὸν λόγον τούτον εἶναι σκόπιμον νὰ καλλιεργεῖται ἐγκαίρως ἡ σχετικὴ ψυχολογία τῶν ὑποψηφίων μεταναστῶν διὰ τὴν ἀποφυγὴν τῶν ἀποθαρρύνσεων.

Ἡ στάσις τῶν ἐντοπίων ἔναντι τῶν ἐξ Εὐρώπης μεταναστῶν καὶ εἰδικώτερον ἔναντι τῶν Ἑλλήνων εἶναι λίαν φιλική. Τόσον αἱ Ἀρχαὶ ὄσον καὶ οἱ ἐπιχειρηματῆται ἐργοδοτοῦνται, οἱ προϊστάμενοι, οἱ συνάδελφοι ἐν τῇ ἐργασίᾳ καὶ ὁ λαὸς ἐν γένει δεικνύουσι καλὰς διαθέσεις ἔναντι τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐκφράζονται εὐμενέστατα δι' αὐτούς. Τὴν καλὴν ταύτην ἀτμόσφαιραν τὴν ἀντιλαμβάνονται πρῶτοι οἱ ἐνδιαφερόμενοι, οἱ ὅποιοι προβαίνουν εἰς τοὺς καλύτερους χαρακτηρισμοὺς διὰ τοὺς ἐντοπίους.

Αἱ κατὰ πόλεις διαμορφωθεῖσαι ἐλληνικαὶ παροικίαι εἶναι ὀργανωμέναι εἰς Κοινότητα, ὑφίστανται δὲ παραλλήλως καὶ σωματεῖα φιλανθρωπικοῦ, ψυχγωγικοῦ καὶ ἄλλων σκοπῶν. Εἰς πολλὰς πόλεις συνεκροτήθησαν καὶ μικταὶ ὀργανώσεις Ἑλλήνων καὶ ἐντοπίων, προάγουσαι τὴν σύσφιγξιν τῶν σχέσεων καὶ συντελοῦσαι εἰς τὴν ἀμοιβαίαν κατανόησιν.

Πρὸς ὑποστήριξιν ὅμως τῶν νεοεισερχομένων Ἑλλήνων μεταναστῶν δὲν ὑπάρχει συστηματικὴ μέριμνα. Μὲ ἐξαιρέσιν τῆς Ἀδελφότητος Κυριῶν τοῦ Sao Paulo, ἥτις ἐκ προγράμματος συντρέχει τοὺς νέους μετανάστας, εἰς τὰς ἄλλας πόλεις ἡ βοήθεια πρὸς αὐτοὺς παρέχεται «ἐπ' εὐκαιρίᾳ» καὶ ὄχι συστηματικῶς.

Αἱ ἐντυπώσεις ἐκ τῆς δραστηριότητος τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Διακυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς Μεταναστεύσεως ἐξ Εὐρώπης (Δ.Ε.Μ.Ε.) εἶναι ἰκανοποιητικαί. Ἰδιαιτέρως ἐκτιμᾶται ἡ παρεχομένη προστασία εἰς τὰς περιπτώσεις ἀπωλείας τῆς ἀρχικῆς θέσεως τῶν μεταναστῶν, ὅποτε ἡ Δ.Ε.Μ.Ε., πλὴν τῆς περιθάλψεως, μεριμνᾷ καὶ διὰ τὴν ἐξεύρεσιν νέας ἐργασίας.

Ἀτυχῶς αἱ ἐν Νοτίῳ Ἀμερικῇ ἐλληνικαὶ διπλωματικαὶ ὑπηρεσίαι, λόγῳ ἀνεπαρκείας προσωπικοῦ καὶ μέσων, δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ παρακολουθοῦν καὶ νὰ προστατεύουσι ἀποτελεσματικῶς τοὺς Ἑλληνας μετανάστας. Ἀντιθέτως ἡ Ἰταλία, ἡ ὁποία ἔχει ὀργανωμένας μεταναστευτικὰς ὑπηρεσίας προσφέρει εἰς τοὺς μετανάστας τῆς συνδρομὴν ἀξιόλογον. Εὐτυχῶς καὶ ἡ Ἑλλὰς ἤρχισεν ἄρῃ υἱοθετοῦσα τὸν θεσμὸν τῶν μεταναστευτικῶν ὑπηρεσιῶν εἰς τὸ ἐξωτερικόν καὶ ἡ ἐφαρμογὴ του ἐν Γερμανίᾳ φαίνεται ἀποδίδουσα ἀγαθὰ ἀποτελέσματα. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο νὰ γίνῃ ἐπέκτασις τῆς μερίμνης ταύτης καὶ εἰς Ἀμερικὴν.

Κατωτέρω γίνεται λόγος περὶ τῶν ἐλλήνων μεταναστῶν εἰς τὴν Ἀργεντινὴν καὶ εἰς Βραζιλίαν κυρίως, δευτερευόντως δὲ περὶ τῶν ἐγκατασταθέντων εἰς Χιλήν καὶ Οὐρουγουάην.

I. ARGENTINE

Ἡ πορεία τῆς ἀργεντινῆς οἰκονομίας μεταπολεμικῶς ὑπῆρξε βραδεία. Ἐντὸς τῆς δεκαετίας 1950—1959 ὁ ὄγκος τῆς παραγωγῆς ἠξήθη μόνον κατὰ 11%, δηλαδὴ ἠκολούθησε ρυθμὸν ἀσθενέστερον ἐκείνου τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐξ ἄλλου, αἱ πολιτικαὶ ἀνωμαλίαι ἐδημιούργησαν κλίμα θωπιστίας μὲ συνέπειαν τὴν ἐφεκτικότητα εἰς τὴν ἐπιχειρηματικὴν πρωτοβουλίαν. Τέλος ἡ οἰκονομικὴ καὶ νομισματικὴ ἀστάθεια ἔθιξε τοὺς πάσης φύσεως ἐπαγγελματίας καὶ εἰδικώτερον τοὺς μισθωτοὺς, οἱ ὅποιοι καὶ ὅταν δὲν χάνουν τὴν θέσιν των ἐκ τῶν ἀναταραχῶν, βλέπουν ἐλαττωμένην τὴν ἀγοραστικὴν δύναμιν τῆς ἀμοιβῆς των. Ἐνδείξεις ἐν προκειμένῳ ἀποτελοῦν ἡ ἀξίησις τοῦ ρυθμοῦ τῶν πτωχεύσεων καὶ ἡ ταχεῖα ἀνοδος τοῦ τιμαρίθμου.

Τὸ περιβάλλον τῆς Ἀργεντινῆς εἶναι, κατ' ἀρχὴν, λίαν φιλικὸν διὰ τοὺς Εὐρωπαίους. Ἡ πλήρης σχεδὸν ἀπουσία τῶν ἐγγρώμων καὶ ἡ εὐρωπαϊκὴ καταγωγὴ πλείστων κατοίκων τῆς χώρας διαμορφώνουν «εὐμενὲς κλίμα» διὰ τὴν εἰσοδοχὴν μεταναστῶν ἐξ Εὐρώπης. Ἡ δύναμις τῶν Εὐρωπαίων εἰς τὴν Ἀργεντινὴν εἶναι μεγάλη, καθ' ὅσον πολλοὶ ἰσχυροί, ἔτι δὲ καὶ βουλευταί, εἶναι ἀπόγονοι ἰσπανῶν, ἰταλῶν κλπ. μεταναστῶν. Πρὸ 50 ἐτῶν περίπου (ἀπογραφή τοῦ 1914) ἄνω τοῦ 30% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀργεντινῆς ἦσαν ξένοι, ἤτοι γεννηθέντες εἰς ἄλλας χώρας. Κατὰ τὰ τελευταῖα δεδομένα (1960) τὸ ποσοστὸν τοῦτο κατῆλθεν εἰς 13% λόγῳ τῆς περιωρισμένης εἰσόδου ξένων.

Οἱ Ἕλληνες τῆς Ἀργεντινῆς εἶναι εἰς ἀριθμὸν περισσότεροι ἢ εἰς πᾶσαν ἄλλην χώραν τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς. Ἡ ἐλληνικὴ παροικία τῆς χώρας ταύτης δὲν εἶναι μόνον ἡ μεγαλύτερα, ἀλλὰ καὶ ἡ παλαιότερα. Ἡ μεγίστη πλειονότης τῶν ἐν Ἀργεντινῇ Ἑλλήνων ἐγκατεστάθη κατὰ τὸ 1ον τρίτον τοῦ αἰῶνος. Σοβαρῶς συνέβαλον εἰς τὴν διόγκωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀργεντινῆς οἱ ἐλθόντες ἐξ ἀλυτρώτων περιοχῶν ὁμογενεῖς καὶ δὴ ἐκ Μικρῆς Ἀσίας, ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐκ Δωδεκανήσου.

Τὸ σύνολον τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀργεντινῆς ἀνέρχεται, κατὰ τοὺς γενομένους ὑπὸ τινων ὑπολογισμούς, εἰς 30.000 περίπου άτομα, ἐξ ὧν 25.000 εἰς τὴν εὐρυτέραν περιοχὴν τοῦ Βουενος Αἶρες καὶ 5.000 εἰς τὴν ὑπόλοιπον Ἀργεντινὴν καὶ κυρίως εἰς Cordoba, Mar del Plata καὶ Rosario.

Οἱ μεταπολεμικῶς μετακινήθεντες πρὸς τὴν Ἀργεντινὴν Ἕλληνες ἀποτελοῦν πολὺ μικρὸν ποσοστὸν ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν, ὅσον καὶ ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων τῆς χώρας ταύτης. Οἱ γενικοὶ λόγοι, οἱ ἐπηρεάσαντες πτωτικῶς τὴν πρὸς τὴν Ἀργεντινὴν μετανάστευσιν, ἰσχύουν καὶ ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Οἱ διὰ τῆς Δ.Ε.Μ.Ε. μεταβάντες εἰς Ἀργεντινὴν Ἕλληνες κατὰ τὰ

ἔτη 1952—63 δὲν ὑπερβαίνουν τοὺς 1.000. Ἐκ τούτων 227 ἔφθασαν κατὸ πιν εἰδικῆς ἐκπαίδευσως εἰς τεχνικὰ ἐπαγγέλματα. Οἱ ὑπόλοιποι, κατὰ τὸ πλεῖστον, εἶναι μέλη οἰκογενειῶν τῶν μεταναστῶν.

Εἰς τοὺς ἀνασχητικούς τῆς πρὸς τὴν Ἀργεντινὴν μεταναστεύσεως παράγοντας προσετέθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς ἀκόμῃ: ἡ εἰσροὴ ἐργατῶν ἐκ τῶν γειτονικῶν χωρῶν ἤτοι τῆς Παραγουάης, τῆς Βολιβίας, τοῦ Περού κλπ. Ἡ ἐκσπάσασα ἀνεργία εἰς τὰς χώρας ταύτας—λόγῳ κάμψεως τῆς μεταλλευτικῆς δραστηριότητος κλπ.—ἠνάγκασε τιτῆμα τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ τῶν νὰ ζητήσῃ διέξοδον πρὸς τὴν Ἀργεντινὴν. Καίτοι ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων ὕστερον οἱ μετανάσται οὗτοι ἔναντι τῶν ἐξ Εὐρώπης προερχομένων (ἤθος, χαρακτήρ, κατάρτισις, προσαρμοστικότητα, ἀπόδοσις), ἐν τούτοις οὗτοι εἶναι ἀνεκτοὶ λόγῳ τῆς εὐχερείας ἐλεύσεως καὶ τῆς καλύψεως κενῶν προσωρινῆς φύσεως (ἐποχιακῆ μετανάστευσις).

Ἡ ὑπεροχὴ τῶν Εὐρωπαϊῶν μεταναστῶν ἔναντι τῶσδε τῶν ἐκ τῶν χωρῶν τῆς Ν. Ἀμερικῆς προερχομένων ὅσον καὶ ἔναντι τῶν ἐντοπιῶν φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἀνεργία πλήττει τοὺς πρώτους ὀλιγώτερον.

Οἱ νεοερχόμενοι Ἑλληνες εἰς τὴν Ἀργεντινὴν συναντοῦν ἀρχικῶς δυσκολίας τινάς, ἀλλὰ εὐθραδίως προσαρμόζονται εἰς τὸ περιβάλλον. Αἱ δυσχέρειαι αὗται ἀναφέρονται εἰς τὸ κλίμα (ὕγρασία), τὸ πόσιμον ὕδωρ (πολλοὶ τὸ ἀποφεύγουν ἀντικαθιστῶντες αὐτὸ μὲ χυμούς), τὸ εἶδος τῆς τροφῆς (καθημερινὴ κατανάλωσις κρέατος, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι ἀσυνήθιστοι: αἱ Ἑλληνες) καὶ τὴν στέγασαν (κρίσις λαϊκῆς στέγης καὶ ἀκρίβεια ἐνοικίων).

Ὁὰ ἀσχοληθῶμεν συντόμως μὲ τοὺς Ἑλληνας τῆς ἀργεντινῆς πρωτεύουσας καὶ τῆς βιομηχανικῆς πόλεως Cordoba,

Τὸ μεῖζον Buenos Aires, συγκεντρώνει τοὺς περισσοτέρους Ἑλληνας τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. Καίτοι ὅμως ἐκ τῶν 25.000 περίπου Ἑλλήνων τῆς περιοχῆς ταύτης, μόλις αἱ 10.000 εἶναι ἐγκατεστημένοι εἰς τὴν πρωτεύουσαν—κυρίως Buenos Aires—οὗτοι συνιστοῦν τὴν κεντρικὴν δύναμιν τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀργεντινῆς καὶ ἔχουν τὴν μεγαλυτέραν καὶ τὴν καλύτερον ὀργανωμένην ἑλληνικὴν Κοινότητα.

Ἡ μητροπολιτικὴ Ἑλληνικὴ Κοινότης τοῦ Buenos Aires ἰδρύθη, τὸ 1928, προηγήθησαν ὅμως αὐτῆς τοπικὰ σωματεῖα ἀλληλοδοθηείας. Ἐνωρὶς ἐκτίσθη ἐκκλησία, ἥτις πρὸ 15ετίας ἀνωκοδομήθη καὶ ἀποτελεῖ ἓνα τῶν καλύτερων ναῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ ἐκκλησία αὕτη συνιστᾷ τὸν πυρῆνα τοῦ ἰδιοκτῆτου ἑλληνικοῦ κοινοτικοῦ συγκροτήματος, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὸ Γραφεῖον τῆς Κοινότητος, τὸ Σχολεῖον, τὴν Βιβλιοθήκην, τὴν Αἴθουσαν συγκεντρώσεων κλπ.

Τὸ Σχολεῖον εἶναι ἑξατάξιον, οἱ δὲ μαθηταὶ διευκολύνονται δωρεάν δι' αὐτομνητέων καὶ τοὺς προσφέρεται ἐλαφρὰ τροφή κατὰ τὰ διαλείμματα τῶν

μαθημάτων (λειτουργία τοῦ Σχολείου κατὰ τὰ ἀπογεύματα). Διοργανοῦνται διὰ τοὺς μαθητὰς ἐκδρομαί, θεατρικαὶ παραστάσεις κλπ. καὶ καταβάλλεται πᾶσα προσπάθεια πρὸς ἐλληνοπρεπῆ διαπαιδαγωγίαν τῶν. Παράλληλως λειτουργεῖ καὶ νυκτερινὴ Σχολὴ πρὸς παροχὴν γνώσεων νοελληνικῆς γλώσσης πρὸς ἀργεντινοὺς φιλέλληνας καὶ ἰσπανοφώνους ἐλληνικῆς καταγωγῆς, ἐπιστήμονας κατὰ τὸ πλεῖστον. Ἀρμόζει ἐνοχῶθα νὰ ὑπογραμμισθῇ ἡ συμβολὴ τοῦ ἐπιτίμου μορφωτικοῦ συμβούλου τῆς ἐν Ἀργεντινῇ Ἑλληνικῆς Πρεσβείας κ. Κ. Κονιαλίζη, ὅστις διαθέτει τὸ κύρος του καὶ τὸ χρῆμα του διὰ τὴν εὐδωσιν τῶν ἐπιδιώξεων τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος.

Ἐκτὸς τῶν Κοινοτικῶν Ὁργανώσεων καὶ τῶν ἄλλων Σωματείων μὲ μέλη, ἀποκλειστικῶς Ἑλληνας τὴν ἐθνικότητα, ὑφίστανται εἰς Buenos Aires καὶ δύο ἕτεροι Ὁργανώσεις, περιλαμβάνουσαι Ἀργεντινοὺς, καὶ καλλιεργοῦσαι τὴν σύσφιγξιν τῶν δεσμῶν μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ πρώτη χρονολογικῶς εἶναι Ὁργάνωσις Ἀργεντινῶν φίλων τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ δευτέρα ὁ Ἑλληνοαργεντινὸς Μορφωτικὸς Σύνδεσμος «Ateneo».

Ἐξ ἀπόψεως ἀσκουμένων ἐπαγγελμάτων, οἱ Ἕλληνες τοῦ Buenos Aires ἐμφανίζουσι μεγάλην ποικιλίαν ἐπιδόσεων. Δεδομένου, ὅτι εἶναι ἐγκατεστημένοι—κατὰ τὸ πλεῖστον—ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, οἱ ἐξ αὐτῶν ἐπιτυχόντες ἀνεδείχθησαν εἰς ὑψηλῆς στάθμης στελέχη, τῆς οἰκονομίας τῆς Ἀργεντινῆς. Πράγματι, ὑπάρχουσι ἀρκετοὶ Ἕλληνες διευθύνοντες, μεγαλέμποροι, ἐφορῆται καὶ ἐλεύθεροι ἐπαγγελματίαι. Ἰδιαιτέρως ἀξίας μνεῖα εἶναι ἡ ἐπικράτησις τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν κλωστούφαντουργίαν καὶ εἰς τὴν ταπητουργίαν. Οἱ ἐκ τῶν ἑμογενῶν ἐργατοτεχνίται καὶ ὑπάλληλοι συνεχῶς ἐλαττοῦνται εἰς ἀναλογίαν ἐπὶ τοῦ συνόλου, λόγῳ τῆς ροπῆς πρὸς τὸ ἀνεξάρτητον ἐπάγγελμα καὶ τὸ ἐμπόριον. Πλείστοι π.χ. νέοι Ἕλληνες τῆς περιοχῆς εἶναι σιγαρετοπῶλαι, ἐγκατεστημένοι εἰς περίπτερα ἢ μικροκαταστήματα, κερδίζοντες 3—4 φορές περισσότερα τῶν κοινῶν ἐργατοτεχνιτῶν. Εὐνόητος συνεπῶς εἶναι ἡ προσπάθεια τῶν ἑραδῆως ἐξελιχομένων Ἑλλήνων μισθωτῶν νὰ συγκεντρώσῃσιν πᾶσαν τι, τὸ ὅποιον θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἐξαγορὰν περιπτέρου πωλήσεως σιγαρέτων.

Ἡ ἐλληνικὴ παροικία τῆς Cordoba, δευτέρα εἰς ἀριθμὸν μελῶν ἐν Ἀργεντινῇ, ἔχει σημαντικὸν τμήμα νέων μεταναστῶν, οἱ ὅποιοι ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ, λόγῳ τῆς ἀξιολόγου ἀναπτύξεως τῆς περιοχῆς ταύτης, καὶ ἰδιαιτέρως τῆς πρωτευούσης τῆς (τῆς πόλεως Cordoba), ἡ ὁποία κατέστη κατ' ἐξοχὴν βιομηχανικὴ πόλις. Ἡ ταχεῖα αὐτὴ ἐξέλιξις προωθεῖ τὴν Cordoba εἰς δευτέραν πόλιν τῆς Ἀργεντινῆς, εἰς τὴν θέσιν δηλαδὴ τὴν ὁποίαν κατεῖχε μέχρι τοῦδε ἡ πόλις Rosario.

Τὴν ὑπεροχὴν τῆς Cordoba εἰς ἀπορρόφησιν μεταναστῶν διαπιστώνει τις καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι εἰς αὐτὴν μεταβαίνουν—τουλάχιστον δι' ἀρχικὸν προορισμὸν—οἱ σχετικῶς περισσώτεροι τῶν διὰ τῆς Δ.Ε.Μ.Ε. ἀποστελλομένων Ἑλλήνων εἰς Ἀργεντινὴν. Ἐξ ἄλλου, ἀριθμὸς τῆς Ἑλλήνων, διαμενόντων ἄλλοτε εἰς Buenos Aires μετεκινήθη πρὸς Cordoba, ὅπου συναντᾶ καλυτέρας συνθήκας ἐργασίας.

II. ΒΡΑΖΙΛΙΑ

Μεταξὺ τῶν χωρῶν τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς ἡ Βραζιλία—μετὰ τὴν Ἀργεντινὴν—συγκεντρώνει μεγάλον ἀριθμὸν ἐγκατεστημένων Ἑλλήνων. Δεδομένου ὅμως ὅτι τὸ πλεῖστον τῶν ἐν Βραζιλίᾳ Ἑλλήνων ἐφθασεν εἰς τὴν χώραν ταύτην κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν, αἱ αὐτοὶ ἑλληνικαὶ παροικίαι ἐμφανίζονται ὡς νεώτεραι καὶ δυναμικώτεραι. Ἐάν δὲ λάβῃ τις ὑπὸ ὄψιν ὅτι ἡ Βραζιλιανὴ ἀγορὰ ἐργασίας παρουσιάζει μεγαλυτέραν ἀπορροφητικότητα εἰς ξένον ἀνθρώπινον δυναμικὸν ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ἀργεντινὴν, δὲν εἶναι εὐκόλουν νὰ προβλέψῃ ὅτι ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὁ ἑλληνισμὸς τῆς Βραζιλίας θὰ ἔλθῃ πρῶτος εἰς ὄγκον.

Οἱ εἰς Βραζιλίαν ἐγκατεστημένοι Ἑλληνες ὑπολογίζονται εἰς 25.000 περίπου, ἐξ ὧν περὶ τοὺς 17.000 εἰς Sao Paulo, 3.500 εἰς Rio de Janeiro, 1.500 τουλάχιστον εἰς Brasilia, ἀνὰ 300—500 ἄτομα εἰς Rio Grande, Santos, Florianio, Pel, Recife καὶ εἰς μικροτέρας ὁμάδας εἰς ἄλλας βραζιλιανὰς πόλεις. Εἰς τοὺς κυριωτέρους τόπους ἐγκαταστάσεώς των οἱ Ἑλληνες τῆς Βραζιλίας εἶναι ὀργανωμένοι εἰς Κοινότητες.

Ἡ Βραζιλία κατέστη μεταπολεμικῶς μία τῶν κυρίων χωρῶν εἰσοδοχῆς μεταναστῶν, εἶναι δὲ ἡ πρώτη μεταξὺ τῶν χωρῶν τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς. Οἱ ἀφθονοὶ καὶ ἀνεκμετάλλευτοι πόροι τῆς παρέχουν πολλὰς δυνατότητας διὰ δημιουργίαν «εὐκαιριῶν ἀπασχολήσεως» εἰδικευμένης ἐργασίας, ἧτις σπανίζει εἰς τὴν χώραν αὐτήν.

Ἡ Ἑλλάς, ἔχουσα εἰσέτι πλεόνασμα ἐργατικῆς δυνάμεως, ἀλλὰ κυρίως ἀνειδικεύτου, δὲν θὰ ἦτο εὐκόλουν νὰ εὕρῃ διέξοδον εἰς Βραζιλίαν, ἀφοῦ ἡ ἐξ αὐτῆς ζήτησις κατευθύνεται πρὸς τὴν εἰδικευμένην ἐργασίαν. Ἐπενοήθη εὐτυχῶς ἡ λύσις τῆς ταχυρρήθμου τεχνικῆς καταρτίσεως ἀνειδικεύτων—πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των ἐξ Ἑλλάδος—εἰς τὰς εἰδικότητας, αἱ ὅσαι ἐμφανίζουσι ζήτησιν εἰς τὴν Βραζιλίαν. Μὲ τὸ ἐφαρμοσθὲν πρόγραμμα ἔλαβον τὴν ἀπαραίτητον, τεχνικὴν καὶ γλωσσικὴν, προετοιμασίαν περὶ τοὺς 3.000 Ἑλληνες, οἱ ὅσοι, μερίμνη τῶν εἰς Βραζιλίαν Γραφείων τῆς Δ.Ε.Μ.Ε., ἐποθετήθησαν εἰς ἀντιστοιχοὺς θέσεις εἰς ἐπιχειρήσεις τῆς χώρας προορισμοῦ.

Παρατηρήθη ὅμως ὅτι αἱ εἰδικαὶ συνθήκαι ἀπασχολήσεως εἰς βραζιλιανὰς οἰκονομικὰς μονάδας καὶ δὴ βιομηχανικὰς, ἀπαιτοῦν προσθέτους γνώσεις, τὰς ὁποίας λαμβάνοντες οἱ ἐξ Εὐρώπης μετακινούμενοι, δύνανται νὰ ανταποκριθῶν πληρέστερον εἰς τὰς τοπικὰς ἀπαιτήσεις καὶ νὰ ἐπιτύχουν ἐξ ἀρχῆς ἡμερομίσθιον ἰκανὸν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν συντήρησίν των. Ἡ σκέψις αὕτη ὠδήγησεν εἰς τὴν σύστασιν Κέντρου συμπληρωματικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς Sao Paulo, τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ ὁποίου ἐνθαρρύνουν ἤδη πρὸς τὴν καλυτέραν ὀργάνωσιν καὶ τὴν διεύρυσιν τῆς ἐν Βραζιλίᾳ τεχνικῆς καταρτίσεως.

Ἡ οἰκονομικὴ ὑφesiς ὅμως, τὴν ὁποίαν διέρχεται ἡ Βραζιλία καὶ πρὸ παντὸς ἡ νομισματικὴ ἀστάθεια καὶ ὁ πληθωρισμὸς, ὅστις συνεχῶς ἐλαττώνει τὴν ἀγοραστικὴν δύναμιν τῶν ἀμοιβῶν τῆς ἐργασίας, ἐδημιούργησεν δυσχερείας εἰς τοὺς μετανάστας καὶ προεκάλεσαν ἀποθάρρυνσιν εἰς πολλοὺς ἐξ αὐτῶν. Ἀποτελέσματα τῆς διαμορφωθείσης καταστάσεως ὑπῆρξαν ἡ περιστολή τῆς πρὸς Βραζιλίαν μεταναστεύσεως, ἡ προσπάθεια πορισμοῦ συμπληρωματικοῦ εἰσοδήματος ἐκ μέρους τῶν ἀπασχολουμένων μισθωτῶν καὶ ἡ ἄμεσος μεταπήδησις εἰς ἐπαγγέλματα προϋποθέτονα αὐτοτέλειαν καὶ πρωτοβουλίαν.

Ἡ συμπλήρωσις τοῦ χαμηλοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος τῆς μισθωτῆς ἐργασίας ἐπιδιώκεται τὸ μὲν δι' ὑπερρωριῶν, τὸ δὲ διὰ προσθέτου ἀπασχολήσεως, κατὰ τὸν ἐλεύθερον χρόνον, εἰς πλανοδίους κυρίως ἐπιδόσεις, ὡς τοῦ μικροπωλητοῦ, τοῦ ὑπαιθρίου φωτογράφου κλπ. Ἡ μεταπήδησις ἀπὸ τὰ μισθωτὰ ἐπαγγέλματα εἰς αὐτοτελῆ τοιαῦτα καὶ δὴ εἰς τὸ ἐμπόριον ἦτις ἀποτελεῖ τὸ ὄνειρον τῶν περισσοτέρων Ἑλλήνων μεταναστῶν, ἐπιταχύνεται ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας, ἡ δὲ φυσικὴ εὐελξία καὶ προσαρμοστικότης τοῦ μέσου Ἑλλήνος συνιστᾷ ἀρίστην προϋπόθεσιν ἐν προκειμένῳ. Πράγματι, οἱ ἐγκαταλείποντες τὴν μισθωτὴν ἐργασίαν, εἴτε ἐξ ἀνάγκης (ἐν περιπτώσει ἀπολύσεως καὶ ἀδυναμίας ἐξευρέσεως νέας ἐργασίας), εἴτε ἐκ σκοπιμότητος (πρὸς ἀπόκτησιν ὑψηλοτέρου εἰσοδήματος), δὲν δυσκολεύονται νὰ στραφοῦν καὶ πρὸς τὰ πλέον ταπεινὰ ἐλεύθερα μικροεπαγγέλματα, διὰ νὰ βαδίσουν βραδύτερον πρὸς τὴν ἐπιθυμητὴν κατεύθυνσιν καὶ κυρίως πρὸς τὸ ἐμπόριον.

Βεβαίως δὲν λείπουν καὶ αἱ περιπτώσεις μεταναστῶν, οἱ ὅποιοι, μὴ ἐξασφαλίζοντες διὰ τῆς μισθωτῆς ἐργασίας τὰ μέσα ἰκανοποιητικῆς διαβιώσεως ἢ ἀπολυόμενοι τῆς θέσεώς των καὶ μὴ ἐπιτυγχάνοντες νέαν ἀπασχόλησιν, δὲν εὐρίσκουν διέξοδον διὰ διαφόρους λόγους καὶ πρωτίστως δι' ἑλλειψίν προσαρμοστικότητος. Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας εἶναι εὐνόητον, ὅτι ἐπέρχεται ἀποθάρρυνσις μὲ συνέπειαν εἴτε τὸν ἐπαναπατριισμόν, εἴτε τὴν μετακίνησιν εἰς ἄλλας χώρας προορισμοῦ μεταναστῶν, εἰς τὴν ἀπασχόλησιν των ὡς κωτικῶν εἰς πλοῖα ἑλληνικῆς ἰδιοκτησίας ὑπὸ ξένην σημαίαν, ἀλλ' ὑπὸ δυσμενεῖς μᾶλλον ὅρους. Ὅσοι δὲν εὐρίσκουν τοιαύτην τινὰ λύσιν—οἱ ὀλιγώ-

τεροι — παραμένουν εἰς τὴν Βραζιλίαν μεμψιμοιρῶντες καὶ ἀναμύητοι.

Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀνεπιθυμητοῦ αὐτῆς καταστάσεως, σκόπιμον εἶναι: ὅπως παραλλήλως πρὸς τὴν τεχνικὴν καὶ γλωσσικὴν προπαρασκευὴν καὶ ἀντικειμενικὴν πληροφωρισμένην τῶν ὑποψηφίων μεταναστῶν ἐπὶ τῶν συνθηκῶν ζωῆς καὶ ἐργασίας εἰς Βραζιλίαν, ἐρευνᾶται—μὲ τέσθ ἢ ἄλλως—τὸ εὐέλκτον τοῦ χαρακτῆρος καὶ ἡ προσαρμοστικότης εἰς τὰς ἐνδεχομένας δυσχερείας.

Λίαν ὀρθῶς δὲν περιελήφθησαν Ἕλληνες εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς ἐν Βραζιλίᾳ γεωργικῆς ἀποκαταστάσεως μεταναστῶν, δοθέντος ὅτι καὶ αἱ κατ' ἐπάγγελμα εἰσι γεωργοί, μεταναστεύοντες ἐξ Ἑλλάδος, οὐδαμῶς ἐπαθμοῦν νὰ ἀπαχοληθοῦν μὲ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς.

Οἱ ἐπιδοθέντες εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰ ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα Ἕλληνες μετανάσται, δύνανται νὰ θεωρηθοῦν—κατὰ τὴν μεγίστην των πλειονότητα—ὡς ἐπιτυχόντες. Ἡ εὐδοκίμησις εἰς τὸ ἐμπόριον ὀφείλεται θεβαίως, κατ' ἀρχὴν, εἰς τὸ ἐμφυτον «δαμόνιον» τοῦ Ἑλλήνος, ἀλλ' ἐν πολλοῖς καὶ εἰς τὸν ἀρνητικὸν παράγοντα τῆς ἀποφυγῆς ἐκ μέρους τῶν ἐντοπίων τῶν ριψοκινδύνων ἐπιδόσεων, ὡς εἶναι ἡ ἄσκησις ἐμπορίου.

Ἀξιωματικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ἐλληνικῶν ἐμποροβιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ἐν Βραζιλίᾳ εἶναι:

α) Ἡ στροφή πρὸς ὠριαμένους τομεῖς, διανοιγομένους ἀπὸ τοῖς πρωτοπόροις Ἑλληνας, τοὺς ἐποίους ἐν συνεχείᾳ μιμοῦνται καὶ ἀκολουθοῦν ἄλλοι ὁμογενεῖς.

β) Ἡ κατὰ κανόνα χρησιμοποίησις ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων ἐμποροβιομηχανικῶν βραζιλιανῶν ἐργατοπαλλήλων πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐπιβαρύνσεων, τὰς ὁποίας θὰ συνεπήγνοντο αἱ ὑψηλότεραι ἀμοιβαὶ τυχόν προσλαμβανόμενων Ἑλλήνων. Ἴσως ὅμως ἡ μὴ πρόσληψις Ἑλλήνων ὀφείλεται καὶ εἰς τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι οὗτοι ταχέως θὰ ἐγένοντο ἀνταγωνιστὰι τῶν ἐργοδοτῶν των.

γ) Ὁ συνδυασμὸς τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς πρὸς τὸ χονδρικὸν ἐμπόριον τῶν παραγομένων εἰδῶν, ὥστε νὰ καρποῦνται οἱ ἐπιχειρηματῆται, πλὴν τοῦ κέρδους ἐκ τῆς μεταποιήσεως τῆς ὕλης καὶ τὴν ἀμοιβὴν διὰ τὴν διακίνησιν τῶν προϊόντων.

δ) Ἡ στενὴ συνεργασία μὲ Ἕλληνας μετανάστας ἐγκατεστημένους εἰς τὰς πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Βραζιλίας, οἱ ὁποῖοι προμηθευόμενοι εἰς τὴν χονδρικὴν πωλήσεως τὰ προϊόντα τῶν Ἑλλήνων ἐμποροβιομηχανικῶν, διαθέτουν αὐτὰ λιανικῶς εἰς τὰς μικροτέρας πόλεις. Σημειωτέον, ὅτι εἰς τὰς πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Βραζιλίας, οἱ ἐγκατεστημένοι Ἕλληνες εἶναι, κατὰ γενικὸν κανόνα ἐμποροὶ καὶ αὐτοτελεῖς ἐπαγγελματῆται. Σπανίζου ἐντελῶς αἱ περιπτώσεις τῶν μισθωτῶν.

Παρὰ τὴν συνεχιζομένην ὕφεσιν τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος ἐν

Βραζιλία, αἱ ἐργασίαι τῶν εἰς αὐτὴν ἐγκατεστημένων Ἑλλήνων ἐπιχειρηματιῶν (ἐμπόρων, βιομηχάνων, βιοτεχνῶν), ἐξελίσσονται καλῶς, ἰσως διότι οὗτοι καλύπτουν τομεῖς μὴ κεχορευμένους καὶ προσαρμόζουν τὴν προσφορὰν τῶν πρὸς τὴν μὴ καμπτομένην ζήτησιν (εἶδη κοινῆς χρήσεως).

Ὅπως δὴποτε, ἡ συνεχὴς ὑποτίμησις τοῦ νομισμάτος προκαλεῖ καὶ δι' αὐτοὺς ἐλάττωσιν τῶν πραγματικῶν κερδῶν, τὰ ὅποια εἰς ἀντιστοιχίαν ξένων ὀγιῶν νομισμάτων ἐμφανίζονται σκιπιδζόμενα.

Ἀσχολούμεθα κατωτέρω μὲ τοὺς Ἑλληνας μετανάστας εἰς Sao Paulo, Rio de Janeiro καὶ Brasilia, ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένα τὰ 90 % τῶν μεταβάντων εἰς Βραζιλίαν.

Ἡ πόλις τοῦ Sao Paulo, ὁμοῦ μετὰ τῶν περιχώρων τῆς συγκεντρῶν τὴν μεγίστην πλειονότητα τῶν Ἑλλήνων τῶν ἐγκατεστημένων εἰς τὴν Βραζιλίαν. Ὑπολογίζεται, ὅτι ἐκ τῶν 25.000 περίπου Ἑλλήνων τῆς Βραζιλίας, περὶ τοὺς 17.000 εὐρίσκονται εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Sao Paulo ὅπως, ἡ αὐτὴ ἐλληνικὴ παροικία ἀποτελεῖ τὴν δευτέραν εἰς μέγεθος ἐν Νοτίῳ Ἀμερικῇ μετὰ τὴν τοῦ Buenos Aires. Ἄλλ' ἐνῶ οἱ μεταπολεμικῶς ἐγκατασταθέντες εἰς τὸ Buenos Aires ἀποτελοῦν ἐλαχίστην ἀναλογίαν ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων τῆς περιοχῆς ταύτης, εἰς τὸ Sao Paulo συμβαίνει τὸ ἀντίθετον ἀκριβῶς. Προπολεμικῶς οἱ ἐκεῖ ἐγκατεστημένοι Ἕλληνες ἀνῆρχοντο εἰς ὀλίγας ἑκατοντάδας. Ὑπὲρ τὸ τρίτον τῶν μεταπολεμικῶς μεταβάντων εἰς Sao Paulo Ἑλλήνων ἀπεστάλησαν μερίμνη τῆς Δ.Ε.Μ.Ε.

Καὶ μόνον τὸ γεγονός, ὅτι τόσος ἀριθμὸς μεταναστῶν συγκεντρώθη καὶ παρέμεινεν εἰς μίαν περιοχὴν, δεικνύει τὴν ἀπορροφητικότητά τῆς εἰς ἀνθρώπινον δυναμικὸν ἐξ Ἑλλάδος.

Ἡ ἀπασχόλησις τῶν Ἑλλήνων τοῦ Sao Paulo εἶναι ποικίλη. Λόγω ἁμῶς τῆς βιομηχανικῆς ἕψης τῆς πόλεως καὶ τῶν προαστείων τῆς, ἀξίολογον πηῖμα τῶν μεταναστῶν ἀσχολεῖται εἰς βιομηχανικὰς ἐπιδόσεις, εἴτε εἰς ἰδίᾳς ἐπιχειρήσεις (ἐργοστασιακὴ βιοτεχνία ἰδίως) εἴτε εἰς μισθωτὰς ὑπηρεσίας (ἐργατοτεχνίται). Τοῦτο ἁμῶς οὐδαμῶς σημαίνει, ὅτι δὲν ἐπικρατεῖ καὶ ἐκεῖ αὐτοτελῆς ἐμπορικὴ καὶ ἐπαγγελματικὴ ἀπασχόλησις. Ὑπάρχουν ἐπίσης ἐπιστήμονες (ιατροί, μηχανικοί, χημικοί κλπ.) εἴτε ἀσκούντες αὐτοτελῆς ἐπάγγελμα εἴτε κατέχοντες θέσεις ἀνωτέρας στάθμης.

Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρομεν τὴν ὑπαρξίν εἰς Sao Paulo Ἑλλήνων βιομηχάνων εἰδῶν ρουχισμοῦ, δέρματος, ξύλου, χάρτου, μετάλλου, ἀνταλλακτικῶν αὐτοκινήτων κλπ. καὶ ἐπαγγελματοβιοτεχνῶν πάσης φύσεως, ὡς χρυσοχῶν, φωτογράφων, τυπογράφων, ζαχαροπλαστῶν, ραπτῶν, κρεοπωλῶν κλπ. Ἀρκετοὺς ἐξ αὐτῶν ἐπεσεκέφθη.

Ἐντύπωνιν πάντως κάμνουν δύο κλάδοι, εἰς τοὺς ὅποιους οἱ Ἕλληνες τοῦ Sao Paulo, ἀν δὲν δεσπόζουν τῆς ἀγορᾶς, βαρύνουν σοβαρῶς μὲ τὴν πα-

ρουσίαν των. Οἱ κλάδοι οὗτοι εἶναι : ἡ χρυσοχόα καὶ ἡ ἐργοστασιακὴ βιοτεχνία εἰδῶν ρουχισμοῦ, συνδεδυασμένη μετ' ἰσοδύναμον ἐμπόριον. Εἰς ὠρισμένην περιοχὴν τῆς πόλεως τοῦ Sao Paulo διαπιστώνει τις τὴν ἐπικράτησιν Ἑλληνικῶν καταστημάτων τῶν δύο τούτων κλάδων.

Οἱ Ἑλληνες τοῦ Sao Paulo εἶναι ὠργανωμένοι εἰς Κοινότητα, ἔχουν δὲ ὠραίαν ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον στοιχειῶδους ἐκπαιδεύσεως. Ὑφίστανται ὡσαύτως διάφορα σωματεῖα ἀλληλοβοηθείας, ψυχαγωγίας κλπ. Ἰδιαιτέρας μνηίας ἀξίζει ἡ Ἀδελφότης Ἑλληνίδων Κυριῶν Ἁγίου Παύλου, ἥτις ἰδρυθεῖσα τὸ 1956 ἀποτελεῖ ἀνεγνωρισμένον ἑλληνοβραζιλιανὸν φιλανθρωπικὸν σωματεῖον. Σκοπὸς του εἶναι ἡ περίθαλψις τῶν ἀπόρων καὶ τῶν ἀνέργων Ἑλλήνων, ἰδίως τῶν νεοερχομένων εἰς τὴν χώραν μεταναστῶν. Κατὰ τὴν ὄχτησιν τῆς λειτουργίας του τὸ Σωματεῖον τοῦτο προσέφερε πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τοὺς ἐνδεεῖς καὶ τοὺς νέους μετανάστας, πινὰς τῶν ὁποίων ἐφωδίασε καὶ μετ' ἐργαλεῖα διὰ τὴν ἀσκήσιν τοῦ ἐπαγγέλματός των.

Εἰς τοὺς πόρους τῆς Ἀδελφότητος συμβάλλουν, πλὴν τῶν συνδρομῶν τῶν μελῶν της, τὰ ἔσοδα τῶν ὀργανομένων ἑορτῶν, αἱ ἑλληνικαὶ διπλωματικαὶ ὑπηρεσίαι (Πρεσβεία, Προξενεῖον) καὶ ἡ ἑλληνικὴ Κοινότης τοῦ Sao Paulo.

Ἡ ἑλληνικὴ παροικία τοῦ Rio de Janeiro δὲν φαίνεται νὰ ἀριθμῆ πλέον τῶν 3.500 ἀτόμων. Ἐκ τούτων ἐν μέρος εἶναι ἐγκατεστημένοι ἐκεῖ ἀπὸ παλαιότερας ἐποχῆς, οἱ περισσότεροι ἄλλως εἶναι μεταπολεμικοὶ μετανάσται. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἀποτελοῦν ἤδη καὶ τὴν βάση τῆς συγχροτηθείσης ἑλληνικῆς Κοινότητος, ἡ ὁποία διαθέτει ἐκκλησίαν καὶ στοιχειῶδες ἑλληνικὸν σχολεῖον.

Ἐξ ἀπόψεως βιοπορισμοῦ, οἱ περισσότεροι ἀσχοῦν αὐτοτελεῖ ἐπαγγέλματα, ἀπιδιδόμενοι κυρίως εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιοτεχνίαν. Τὸ ἐμπόριον τῶν ἐτοιμῶν ἐνδυμάτων καὶ τὰ ἐπαγγέλματα τοῦ φωτογράφου καὶ τοῦ χρυσοῦ εἶναι τὰ πλέον ἀπαντώμενα μετὰ τῶν αὐτοτελεῶς ἐργαζομένων Ἑλλήνων κατοίκων τοῦ Rio. Οἱ ἐκ τῶν μεταναστῶν ἐργάται μᾶλλον ἐλαττοῦνται εἰς ἀριθμὸν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, λόγῳ τῆς οικονομικῆς ὑφέσεως καὶ τῶν χαμηλῶν ἡμερομισθίων, γεγνόντων τὰ ὁποῖα ἐδήγησάν ἄλλους μὲν εἰς ἀλλαγὴν κλάδου ἀπασχολήσεως, ἄλλους δὲ εἰς μετατόπισιν πρὸς ἄλλας πόλεις τῆς Βραζιλίας ἢ ἄλλας χώρας προορισμοῦ μεταναστῶν. Δὲν εἶναι, φαίνεται ὀλίγοι οἱ ἐγκαταλείψαντες τὴν μισθωτὴν τῶν ἐργασίαν διὰ νὰ γίνουσι ἀνεξάρτητοι μικροεπαγγελματίαι, ὡς καὶ οἱ μετακινήθεντες ἀπὸ τὸ Rio de Janeiro πρὸς τὸ Sao Paulo, τὴν Brasilia καὶ ἄλλας πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ.

Ἡ ἑλληνικὴ παροικία τῆς Brasilia κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸ σύνολον τῶν ξένων κατοίκων τῆς πόλεως. Εἶναι ἡ πλέον παλαιά, ἡ πλέον πολυἀριθμὸς καὶ ἡ πλέον δυναμικὴ.

Ἡ ἐγκατάστασις Ἑλλήνων εἰς τὴν νέαν πόλιν χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1956, ἥτοι ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνεγέρσεως τῶν κτιρίων αὐτῆς. Ἀρχετοὶ Ἑλληνες μετανάσται, εὐρισκόμενοι εἰς Sao Paulo, εἰς Rio de Janeiro καὶ εἰς πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Βραζιλίας, ἀντελήφθησαν ἐγκαίρως τὴν ἀνογομένην προοπτικὴν καὶ μετεκινήθησαν πρὸς τὴν κτιζομένην περιοχὴν διὰ νὰ ἀπασχοληθοῦν ὡς ἐργάται, ἐπαγγελματίαι, ἔμποροι κλπ. Οἱ πλείστοι τῶν σήμερον ἐγκατεστημένων Ἑλλήνων εἰς τὴν Brasilia ἔφθασαν ἐκεῖ κατὰ τὰ ἔτη 1959 καὶ 1960, δηλαδὴ ὀλίγον πρὸ τῶν ἐγκαινίων τῆς νέας πρωτεύουσῆς.

Ὑπολογίζεται, ὅτι σήμερον εὐρίσκονται εἰς τὴν Brasilia καὶ τὰ προάστειά της 1.500—2.000 Ἑλληνες, ἀποτελοῦντες τὴν μεγαλύτεραν παροικίαν ξένων, τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦν ἡ Ἰαπωνικὴ, ἡ Ἀραβικὴ (Σύριοι - Λιβάνιοι) κλπ. Ἡ βραδυπορία ὁμῶς εἰς τὴν πύκνωσιν τῶν κατοίκων τῆς Brasilia εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν μείωσιν τοῦ ρυθμοῦ ἐλεύσεως Ἑλλήνων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη.

Οἱ περισσότεροι Ἑλληνες τῆς πόλεως αὐτῆς ἦλθον εἰς Βραζιλίαν διὰ τῆς Δ.Ε.Μ.Ε., εἶναι δὲ οἰκογενειακῶς ἐγκατεστημένοι. Σημαντικὸν τμήμα αὐτῶν εἶναι ἔμποροι ἐτοιμῶν ἐνδυμάτων μὲ τοιαύτην ἔκτασιν ἐργασιῶν, ὥστε λέγεται, ὅτι οἱ Ἑλληνες δεσπόζουν εἰς τὸν τομέα τοῦτον. Παρὰ τὴν ὁμοίαν ὑπάρχουν ἀρχετοὶ τεχνίται, ἐπαγγελματίαι πύσης φύσεως, ὑπάλληλοι, ἐργάται κλπ. Οἱ περισσότεροι τῶν αὐτοτελῶς ἐργαζομένων ἔχουν ἰδιόκτητα καταστήματα ἐνῷ ἄλλοι παραμένουν εἰς μισθωμένα οἰκήματα ἢ στεγάζονται ἀκόμη εἰς προσωρινὰ καταλύματα (ἰδίως ἐργάται).

Αἱ σχέσεις τῶν Ἑλλήνων μὲ τοὺς ἐντοπίους εἶναι πολὺ καλαί, εἰς τοῦτο δὲ συμβάλλει καὶ ὁ συγκροτηθεὶς ἑλληνοβραζιλιανὸς μορφωτικὸς Σύνδεσμος.

Ὑπάρχει πρόθεσις ὑδρύσεως ἑλληνικῆς Κοινότητος, ὡς καὶ σχολεῖου καὶ ἐκκλησίας. Αἱ βραζιλιαναὶ Ἀρχαὶ ἐξεδήλωσαν ἤδη τὴν διάθεσίν των νὰ δωρήσων εἰς τοὺς Ἑλληνας γῆπεδον πρὸς ἀνάγεισιν οἰκήματος - λέσχης.

III. ΧΙΛΗ

Καὶ εἰς τὴν Χιλὴν, ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἀργεντινὴν, ἡ ἀναλογία τῶν νέων μεταναστῶν ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν ἐκεῖ ἐγκατεστημένων Ἑλλήνων εἶναι λίαν ἀσθενής. Ἡ μερίστη πλειονότης τῶν Ἑλλήνων τῆς Χιλῆς ἔχει ἐγκατασταθῆ ἀπὸ 20ετίας καὶ πλέον. Τὸ σύνολον ἀναδιβάζεται σὲ 1.500 ἄτομα περίπου. Τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῶν διαμένει εἰς Santiago, ὑπάρχουν ὁμῶς ἑλληνικαὶ παροικίαι καὶ εἰς ἄλλας πόλεις καὶ δὴ τὰς παραλιακάς, ὡς τὴν Antofagasta καὶ τὸ Valparaiso.

Εἰς τὸ Santiago, πλὴν τῆς ἑλληνικῆς Κοινότητος, ὑφίσταται καὶ ἑλληνοχιλιανὸν Μορφωτικὸν Ἴνστιτούτον. Αἱ ἐν γένει σχέσεις τῶν Ἑλλήνων

μετὰ τῶν ἐντοπίων, εἶναι ἀρισταί. Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Santiago ἰδιαιτέρα σημασία δίδεται εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν ἐπείων συμβάλλει τὸ συσταθὲν προσφάτως ἑλληνικὸν περίπτερον (ἀνεγερθὲν μὲ δωρεάν Ἑλλήνων τῶν ἀδελφῶν Μουστάκη) τῇ ἐπιμελείᾳ καθηγητοῦ ἑλληνικῆς καταγωγῆς.

Οἱ Ἕλληνες τῆς Χιλῆς εἶναι ἔμποροι, βιοτέχναι καὶ μικροεπαγγελματίαι.

Ἡ μεταπολεμικὴ μεταναστευτικὴ κίνησις Ἑλλήνων πρὸς τὴν Χιλὴν ὑπῆρξε λίαν περιορισμένη. Διὰ τῆς Δ.Ε.Μ.Ε. ἐφθασαν εἰς Χιλὴν κυρίως μέλη οικογενειῶν Ἑλλήνων ἐγκατεστημένων ἤδη εἰς τὴν χώραν ταύτην. Οἱ ὀλίγοι μεταβάντες ἐκεῖ ἐργάζονται μετανάσται ἕκασταν ἀρίστην ἐντύπωσιν διὰ τὸ ἦθος καὶ τὴν ἀποδοτικότητά των. Ἐν τούτοις, ἡ ἐξ Ἑλλάδος μεταναστευτικὴ κίνησις πρὸς τὴν Χιλὴν ὑπῆρξεν ἀσήμαντος λόγῳ τῶν χαμηλῶν ἡμερομισθίων καὶ τοῦ περιορισμοῦ τῆς ζητήσεως εἰς εἰδικευμένους ἀνωτέρας στάθμης. Ἀπὸ τοῦ 1955 μάλιστα, λόγῳ τῆς οἰκονομικῆς ὑφέσεως, καὶ ἡ μικρὰ μεταναστευτικὴ κίνησις ἐσταμάτησε.

Ἡ προοπτικὴ δὲν ἀφίνει πολλὰς ἐλπίδας, δοθέντος ὅτι τὸ ἀνθρώπινον δυναμικόν, τὸ ὁποῖον ζητεῖ νὰ μεταναστεύσῃ ἐξ Ἑλλάδος, εἶναι χαμηλῆς εἰδικεύσεως.

IV. ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗ

Οἱ Ἕλληνες τῆς Οὔρουγουάης δὲν φαίνεται νὰ ὑπερβαίνουν τὸν ἀριθμὸν τῶν 1.500 ἀτόμων, τὸ πλεῖστον δὲ αὐτῶν εἶναι ἐγκατεστημένοι εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς χώρας, τὸ Montevideo, ὀργανωμένοι εἰς Κοινότητα. Ὑπάρχουν ὁμοῦ ἑκατοντάδες τινὲς Ἑλλήνων καὶ εἰς ἐπαρχιακὰς τινὰς πόλεις καὶ δὴ τὰς παραλιακὰς Punta dell' Este καὶ Piriapolis.

Καὶ εἰς τὴν Οὔρουγουάην τὸν κύριον κορμὸν τῶν τῶν ἑλληνικῶν παρικιῶν ἀποτελοῦν οἱ παλαιότερον ἐγκατασταθέντες, οἱ ὁποῖοι ἀσκοῦν διάφορα ἐπαγγέλματα, τόσον ἀνωτέρας στάθμης (ἐπιχειρηματίαι, μεγαλέμποροι) ὅσον καὶ κατωτέρας (ἐργατοτεχνίται).

Ἡ ἑλληνικὴ μεταναστευτικὴ κίνησις πρὸς τὴν Οὔρουγουάην ὑπῆρξε μεταπολεμικῶς λίαν περιορισμένη. Οἱ διὰ τῆς Δ.Ε.Μ.Ε. μεταβάντες εἰς τὴν χώραν ταύτην ἀπὸ 1955—1963 ἀνέρχονται εἰς 49 άτομα. Τινὲς τούτων ἔλαβον πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των ἐξ Ἑλλάδος τὴν σχετικὴν τεχνικὴν κατάρτισιν, κατηρθύθησαν δὲ κυρίως εἰς Montevideo. Ἐκ τοῦ συνόλου τῶν 49 μεταναστῶν 5 μόνον μετέδρασαν εἰς ἐπαρχιακὰ κέντρα.

Ἡ προοπτικὴ δὲν εἶναι ἀποδόξος, καθόσον εἰς τὴν Οὔρουγουάην, οὔτε ἡ ἔκτασις, οὔτε οἱ φυσικοὶ πόροι, οὔτε αἱ λοιπαὶ συνθηκαὶ δημιουργοῦν ζήτησιν ξένων ἐργατῶν ἀνειδικεύτων ἢ χαμηλῆς καταρτίσεως.